

II osa

MÄDASOO

Kavatsus

22. juuni 1941.a õhtul – täpsemalt kell 21 h 15 min – kinnitas Kaitse rahvakomissar Timošenko „Direktiivi Nr.3“ ja saatis selle läänepoolsete sõjaväeringkondade (rinnete) juhtkondadele täitmiseks.

Selles dokumendis anti vaenlase grupeeringutele ja plaanidele lühike hinnang: „...vastane annab pealöögid Suvalki eendilt Alituse suunas ja Zamostje rajoonist Vladimir-Volõnski ja Radzehhovi rindel, abilöögid Tilsit-Šiauliai ja Sedlets-Volkovõski suunas...” – ning seati lähimad ülesanded 23-24. juuniks:

„Looderinde ja Läänerinde vägede kontsentriliste koondlöökidega piirata ümber ning hävitada vaenlase Suvalki grupeering ja 24. juuni õhtuks vallutada Suvalki rajoon. Võimsate mehhaniseeritud korpuste ja kogu Edelarinde lennuväe kontsentriliste löökidega piirata sisse ja hävitada vaenlase grupeering, mis tungib peale Vladimir-Volõnski ja Brodõ suunal. 24. juuni õhtuks vallutada Ljublini rajoon“.

Jutumärkides märgime, et juba ainuüksi see dokument lubab teha selge järelduse sellest, mida on väärt juba palju aastaid kestev „tšekistide“ kiitlemine, et saksa väejuhatuse dokumendid jõudsid Stalini lauale pool tundi varem kui Hitleri omale.

Kuue kuu jooksul, mis oli möödunud Hitleri poolt „Barbarossa“ plaanile allakirjutamise hetkest, ei saanudki nõukogude väejuhatust teada, et Wehrmacht annab kõige võimsama löögi Guderiani 2.tankigrupi jõududega Bresti-Slutski-Minski liinil. Seda suunda ei mainitud Direktiivis Nr.3 isegi mitte abisuunana. Ning see, mida meie väejuhatust pidas „abilöögiks Tilsit-Šiauliai suunal“, oli tegelikult armeegrupi „Nord“ peajõudude pealetungi algus Leningradi suunas.

Tegelikkuses ei tulnud Loode- ja Läänerinde ühistest löökidest midagi välja. Looderinde peajõud (kindralmajor Šestopalovi 12.MK ja kindralmajor Kurkini 3.MK ilma 5.tankidiviisita) suunati mitte edelasse Kaunas-Suvalki suunda (nagu seda nõudis Direktiiv Nr.3), vaid loodesse Šiauliai juurde, kus 24. juunil toimuski suur tankilahing Wehrmachti 4.tankigrupi peajõududega. Mis aga puudutab 3.MK 5.tankidiviisi, siis see purustati juba 23. juuni hommikul Alituse rajoonis ja rinde edasises tegevuses praktiliselt ei osalenud.

Sel moel muutus kahepoolne rünnak Suvalki grupeeringu pihta ainult Läänerinde parema tiiva pealetungiks. See pealetung lõppes täieliku hävinguga, mille asjaolusid ja põhjuseid me jutustuse selles osas vaatamegi.

Selleks ajaks, kui Läänerinde staap Direktiivi Nr.3 kätte sai ja dešifreeris, oli sõjaline situatsioon kardinaalselt muutunud.

Sakslased oli forsseerinud Neemani. Täpsemalt öeldes mitte ei forsseerinud, vaid ületasid selle mööda kolme terveksjäänud silda Alituse ja Merkine juures. „*Taganevate nõukogude vägede järel jõudsid üle Neemani sildade lipsata ka saksa tankid*“ – niimoodi kirjutab peamine nõukogude spets sõja alguse alal seltsimees Anfilov. Lipsasid kolme (7., 20. ja 12.) tankidiviisi koosseisus. 22. juuni 1941.a õhtuks olid Wehrmachti 3.tankigrupi eelväeosad jõudnud 60-70 km sügavusele nõukogude territooriumile ning kiirustasid Vilniuse suunas. Kuid kui suur ka polnud sakslaste pealetungihoo, kui nõrk ka polnud Looderinde 11.armee vägede vastupanu – teedel ja sildadel on oma kindel läbilaskevõime, tankid aga liiguvad kolonnis mitmekümne meetrite vahedega. Selle tulemusena oli Wehrmachti 7.TD 24. juunil juba Vilniuses ja 20. ning 12. TD-d jõudsid juba Ošmjanõ juurde, aga tankigrupi järelvägi – 19.TD ja 14.MD – alles alustasid Neemani ületamist. Sel moel kujutas see, mida nõukogude ajaloolased harilikult nimetasid „saksa tankikiiluks“, endast tegelikult mitut „terasniiti“, mis olid Leedu teedel 100-120 km ulatuses välja veninud. Samal ajal saksa jalavägi, mis sõna otseses mõttes kõndis jala oma vooride ja hobustega veetava suurtükiväega, alles alustas Neemanile pontoonsildade rajamist.

Määrustik nõuab, et täites neile kõrgema väejuhatuse poolt antud ülesandeid, näitaksid kõik alluvad üles mõistlikku initsiatiivi ülesande lahendamiseks kõige efektiivsemate meetodite valikul. Just niimoodi tegutseski Läänerinde juhataja, Nõukogude Liidu Kangelane, kolme Lenini ordeni ja kahe Punalipu ordeni kavalier armeekindral D.G.Pavlov. 22. juunil kell 23 h ja 40 min andis ta oma asetäitjale kindralleitnant Boldinile (kes oli selleks ajaks juba Minskist Belostokki jõudnud) käsu organiseerida löögigrupp koosseisus 6.MK, 11.MK ja 6.ratsaväekorpus (RK) ning „*anda löök üldsuunaga Belostok-Lipsk-Grodnost*

lõunasse jääv ala, eesmärgiga hävitada vaenlane Neemani vasakul (s.o lääne. - M.S) kaldal... 24.6.41.a õhtuks vallutada Merkine“.

Nagu me näeme, muutis Pavlov löögisuunda (ajutiselt loobudes Direktiivi Nr.3 „täht-tähelisest“ järgimisest) loode suunast (Grodnost Suvalkile) otse põhja, mööda Neemani läänekallast (Grodnost Merkinele). Operatsiooni mõte oli geniaalselt lihtne. Hoogne lühike löök (ajaliselt kaks päeva ja löögiulatusest 80-90 km) vaenlase pealetungiva jalaväe tiivale ja tagalasse, hõivates Neemani sillad ja ülepääsud – ning hiirelõks, kuhu Wehrmachti 3.tankgrupp ise ennast ajas, plaksatabki kinni. Kõikidest varustusteedest ära lõigatud ja oma jalaväe toetusest ilma jäänud saksa tankidiviisid Vilniuse juures piiratakse ümber ja hävitatakse.

Sulgudes märgime, et täpselt samasuguse operatsiooni sooritasid sakslased 11 kuud hiljem, 1942. aasta mais. Siis forsseerisid nõukogude väed kurva kuulsusega Harkovi pealetungioperatsiooni käigus Põhja-Donetsi jõe ning jõudsid Harkovi äärelinnadesse. Samal ajal forsseeris Kleisti tankigrupp sama jõe 100 km lõuna pool Harkovit Izjumi rajoonis ning liikudes põhja poole mööda Põhja-Donetsi jõe idakallast (mis oli praktiliselt kaitseta), lõikasid läbi nõukogude vägede kommunikatsioonid, mis sattusid seeläbi Donetsi läänekaldal „katlasse“.

Selle tulemusena piirati ümber ja purustati viis nõukogude armeed, seejuures sattus üle 200 tuhande Punaarmee võitleja ja komandöri vangi. Pavlovi poolt planeeritud operatsioon ei saanud nii mastaapse eduga lõppeda – lihtsalt seetõttu, et saksa 3.tankigrupi koosseisus polnud 200 tuhandet ega isegi 100 tuhandet meest. Kuid kõige muu suhtes oli Läänerinde löögigrupi pealetung lausa „määratud edukalt lõppema“.